

• MATTIN •

Behepolitikaren garaia ote?

• JESUS CASQUETTE •

[EHUKO IRAKASLEA]

Demokraziaren ideia-erapenak irakaspen bat ekarri badu berekin, hori politikagintza gizabanako guztien esku egon beharko litzatekeen egin-kizuna delako uste sendoa izan da. Jakina, gaur egun demokraziak botere banaketa edota Zuzenbide Estatua bezalako antolamendu instituzionalak ere eskatzen ditu ezinbestez. Baina herri-partaidetza—zuzena zein ordezkarien bitartez—Atenasen hasi eta gure liberal tankerako demokrazien bereizgarria izan da.

Adostasunik ez dago sartzen ari garen aro berri hau izendatzeko orduan. Gizarte postmodernoa mintzo dira batzuk, informazioaren gizarteaz besteak, gizarte konplexuaz hirugarren batzuk. Nolanahi ere, adjetiboen ugaltze horrek gauza bat salatzen du garbiki: krisialdi batean mulgilduta gaude, zeinetan jaiotzeke dagoena eta hiltzen ari dena elkarren ondoan bizi diren, bakoitzaren patua edota norabidea inork ez dakielako. Seguruaski, jaio-tzen ari denaren adierazgarriak aipagarrienetarikoak globalizazioarekin loturiko erakunde, mentalitate eta praktikak dira. Eguneroko diskurtsoan globalizazioaz hitz egiten denean, oro har, elkarlotuta dauden arlo ekonomiko, kultural (*macdonalizazioa*) eta etikotik egiten da, gutxietsiz mundu-mailan demokraziaren aurka geldiezinenaren itxura hartzen ari den prozesu honek suposatzen duen *coup d'État* faktikoa. Ez dago dudarik globalizazioak aldean dakartzala hazkunde ekonomiko erotua, kapitalen mugikortasun alderrai, multinazionalen erantzukizun sozialik eza, garapen ez sustengarria edota giza-eskubideen urraketa. Baina, txanponaren beste aldeari erreparaturatuz gero, kontsumitzaile-erakun-

de, talde ekologista, garapenerako erakunde, ume, emakume eta indigenen giza-eskubideen aldeko sare edo langile sindikatuak bezalako gizarte mugimendu eta Erakunde Ez Gubernamentalen sorrera ere ikusten dugu. Halaxe aitortu berri du D. Henderson-ek, OECDren ekonomilari-buru ohiak, zeinarentzat talde hauek guztiak antiliberalismo zaharkituaren ordezko arriskuak diren. Henderson-en ustez, interes publikoaren defentsarako talde hauek abiapuntu bera izango lukete oinarrian: mundu zein herrialde mailan ematen diren desberdintasun ikaragarrien existentziak argi asko frogatzen du konponbiderik duen injustizia egoera baten eraginpean gaudela. Talde horiek guztiek sinismen bera partekatzen dute: egungoa bezalako egoera kezkarri batean ekin-tza kolektiboa eta erresistentzi-ekimenak direla geratzen den esperantza bakarra.

Inoiz baino herrialde demokratiko gehiago dagoen honetan, demokraziaren osasuna inoiz baino makalagoa da globalizazioaren aroan. Hau egoera paradojiko! Demokraziak pairatzen duen eraso larriaz jabetzeko, har ditzagun adibide gisa Geneva hirian egoitza duen eta gaur egun globalizazioaren bultzatzaile nagusietarikoa den Merkataritza Mundialerako Erakundearen (MME) funtzionamendu-era kezkarri batzuk. MMEk epaitegi sistema bat sortu du bere baitan, ziurtatzeko MMEko kide diren ehun eta hogeita hamarretik gorako herrialdeetako legeek ez dutela deusetan oztokatzen nazioarteko merkataritza. Epaitegi horien erabakiak bete beharrekoak dira. Adibidez, baldin herrialde batek trabak jartzen badi-tu umeen eskulanaz ekoiztutako produktuak inportatzeko, MMEren

epaitegiok ebatziko dute traba horiek merkataritza askearen printzipioak urratzen dituztela eta behartuko dute Estatu hori produktu horiek barne-merkatuan onartzera. Epaitegi horiek sekretupean biltzen dira eta beren erabakiak publikoak ez diren txostenetan eta merkataritza adituak direnen iritzietan oinarriturik hartzen dira. Ondorioa: mila milioika bizilagunen gain eragin zuzena duten erabakiak zeharo herritarren kontrolpetik at geratzen dira. Non gelditzen dira, orduan, demokraziaren muina omen diren herri-partehartzea, informazioaren publikotasuna eta erabaki-hartzai-leen erantzukizun politikoa? Ba al dago demokrazia hitz egiterik Estatuen ordezkari-oz osatuta dagoen baina gutxieneko gardentasunez funtzionatzen ez duen erakunde batek gure eguneroko bizitza horren sakonki baldintzatzen duenean? Azken hilabeteotan Seattle, Washington DC edota Pragan kaleetara jo izan dutenek ezetz pentsatzen dute. Berdin egunotan Cincinnati-
elkartu direnek. Han bildutako en-
irritiz, demokraziak biziraungo ba-
du ezinbestekoa da bizilagun guz-
tiok herritar gisa jokatzeko eta gure
geroa merkataritzako aferetan (bai-
na ez giza-eskubide, osasun edota
ingurugiroari dagozkienetan) adi-
tuak diren teknokrata andana ba-
ten esku ez uztea. Hots, gizarte zibi-
laren ekimen eta nahiak aintzat
hartu behar dira, premiazkoa baita
gizarte mugimendu eta EEGen es-
paritutik altxatzen diren ahots kon-
testatarioak arretaz entzutea. Ezen
demokrazia Genevako *gela berdean*
(kokagune fisikoaz gain, botere ilun
ororen adierazle sinboliko bezala
ulerturik) bahituta dagoenean, or-
duan *behepolitikaren* beharra inoiz
baino beharrezkoagoa da, ia inpera-
tibo kategorikoa bilakatzeraino.

••• MARITXU LOPEPE

Frantzia eta tortura

Torturari bai. Hala zer dion gutxi gorabehera frantses estadoko biztanleen laurdenak, Amnesty International erakundeak berriki agertu inkesta baten arabera. Kasu berezietan tortura erabil daitekeela onartzen dute galdekatuen %25ek. Biktimen izaitearen arabera, zenbakiak aldatzen di-
ra: droga saltzaile batek droga nun

gordatzeko duen ez badu salatzen, bortizkeriaren erabiltzearekin ados dago jendearen %44a. Lehergailu bat nun kokatzen den jakiteko poliziak elektrika zankak bota ditzan gaixtaginen mintzarazteko onargarria dagola dio galdekatuen herenak...

Hurbilagotik aztertuz, zaharrek eta egoera soziazial txarrean daudenek dute bortizkeria gehienik legitimatzen. Azken hauek injustizia eta soziazial bortizkeria egunero bizitzen dutelakotz beharbada...

Oro har, galdekatuek torturaren izaiteaz eza-gutza guti daukate. Zenbat erresumetan tratamendu txarrak edo tortura kasuak badiren ez dakite; ehunez petik direla diote gehienek, 150ez goiti direlarik errealtatean. Ber maneran gutik (%9k) indar polizialak aipatzen dituzte tratamendu txar egile bezala. Alta frantses estatodan agertu kasuen erdiak komisaldegietan gertatuak dira.

Nola harri holako zenbakiak ikusita? Aljeriako gerlan izan diren tortura basetan daukan ardura orai bakarrik onartzen hasi da Frantzia, berrogei urte berantago. Gaur egun oraino bere burua demokratikotzat daukan estado torturatzaile bati laguntza ekartzen dio eguneroko: presondegi zigorra bete bezain laster Frantzian, euskal presoak espainiaratuak dira. Giza eskubideen defendatzaile omen den erresumak biktimak torturatzailearen altzoan jartzen ditu berak!

Lehen aipatu inkestan puntu baikorrak agertzen dira ere. Torturaren erabiltzeaz akusatuak daudenak zigortu behar direla diote galdekatuen %84k. Bestalde Giza eskubideen zaintzeko karrikara jausteko prest dago jendearen erdia. Gauden zain, beraz, noiz egoera aski latza idurituko zaion gizarteari bere xedearen gauzatze-ko...

...kornerra

MIKEL ELORZA

Nostalgiaz

■ Nostalgia-erako propio egindako sasoia dirudi udazkenak: egun-argiaren laburtzea, etxeko epelera hurbilazten zaituen hotza, orbela... eta batez ere komunikabideak. Notizien faltan edo haiekin batean, askotan esan dugu, iturri agorrezina da egutegia, urteurrenak. Eta azaroak badu zer eskainia. Asteburu honetan, astelehenari begira, denok egin beharko dugu oroimen-ariaketa latza, nonahi galdetuko baitzaigu zer egiten ari ginen orain 25 urte, Francisco Franco hil zen egunean. Guztiok, ospetsuen ahotik erran nahi baita, gogoratu beharko dugu zertan genbiltzan, zer ginen, nolakoa zen garai hura, nola bizi izan genuen gertakaria. Nahi gabe ere konparatu egingo dugu, noski, orduan non eta orain non gauden; non dauden, batez ere. Kontrarioak zenbat okertu diren urteotan. Zenbat lagun egin diren kontrario. Okertuta beti besteak daude-eta.